

Spis treści

Wstęp	9
Rozdział 1. Podatek jako finansowa podstawa działalności państwa	13
1.1. Przesłanki istnienia państwa	13
1.2. Krytyka jakiegokolwiek ingerencji państwa w życie gospodarcze i społeczne w doktrynie liberalnej	15
1.2.1. Przesłanki ograniczania roli państwa w życiu gospodarczym	15
1.2.2. Uzasadnienie dla nierówności społecznych	18
1.3. Rola państwa w świetle neoliberalnych poglądów nurtu indywidualistycznego	22
1.3.1. Krytyka państwa w ujęciu L. von Misesa	22
1.3.2. Zniewolenie jednostki przez państwo	22
1.3.3. Krytyka wydatków państwa na ochronę socjalną	25
1.3.4. Kontrowersje wokół państwa w okresie transformacji ustrojowej	28
1.4. Argumenty na rzecz roli państwa w zapewnieniu bezpieczeństwa socjalnego obywateli	29
1.5. Państwo jako zło moralne — radykalna wersja liberalizmu w poglądach libertarian	30
1.6. Teorie preferujące aktywną rolę państwa w życiu gospodarczym i społecznym.	34
1.6.1. Próba rozwiązania konfliktu między interesem prywatnym a publicznym — problem interwencjonizmu	34
1.6.2. Nurt keynesowski i neokeynesowski	35
1.6.3. Państwo w gospodarce socjalistycznej	38
1.6.4. Opieka państwa nad obywatelem <i>od kołyski aż po grób</i>	39
1.6.5. Państwo w koncepcji społecznej gospodarki rynkowej — ordoliberalizm	42
1.7. Spojrzenie na cele i funkcje państwa z perspektywy XXI wieku	44

Rozdział 2. Państwo czynnym podmiotem podatku	48
2.1. Legitymizacja władz publicznych do nakładania i poboru podatków	48
2.1.1. Polityczny aspekt legitymizacji władz publicznych do nakładania podatków	48
2.1.2. Moralne uzasadnienie nakładania podatków	52
2.2. Teorie leżące u podstaw legitymizacji nakładania podatków	54
2.2.1. Ekwiwalentność świadczeń pomiędzy państwem a podatnikiem ..	54
2.2.2. Zdolność dochodowa jako przyczyna nakładania podatków	58
2.3. Państwo suwerenem podatkowym	60
Rozdział 3. Zasady podatkowe jako kryteria oceny podatków	65
3.1. W poszukiwaniu wzorca — istota zasad podatkowych	65
3.2. Nieufność wobec państwa — postulaty zabezpieczenia praw i interesów podatnika	66
3.3. Pierwsze próby kompromisu w zakresie zabezpieczenia interesów podatnika i państwa	73
3.3.1. Przesłanki szukania kompromisu — szkoła historyczna	73
3.3.2. Koncepcje zasad podatkowych A. Schäffle’a i L. von Steina	74
3.3.3. Podatkowy <i>opus</i> A. Wagnera	76
3.3.4. Wkład przedstawicieli szkoły historycznej do rozwoju myśli podatkowej	79
3.4. Współczesne ujęcie zasad podatkowych	79
Rozdział 4. Zasada sprawiedliwości podatkowej fundamentalną zasadą podatkową ..	84
4.1. Trudność zdefiniowania pojęcia sprawiedliwość podatkowa	84
4.2. Powszechność podatku a problem dyskryminacji podatkowej	85
4.2.1. Istota powszechności opodatkowania	85
4.2.2. Problem dyskryminacji podatkowej	86
4.3. Problem równego opodatkowania	91
4.3.1. Istota równego opodatkowania	91
4.3.2. Różne odcienie równości w świetle koncepcji egalitarnych	94
4.4. Sprawiedliwość podatkowa a sprawiedliwość społeczna	99
Rozdział 5. Zasady podatkowe a problem rozkładania ciężarów podatkowych ...	103
5.1. Określanie wysokości ciężarów podatkowych	103
5.1.1. Dylemat wyznaczania granic opodatkowania	103
5.1.2. Ciężary podatkowe współczesnych państw	107
5.2. Dylematy wyboru przedmiotu opodatkowania	109
5.2.1. Kryteria wyboru	109
5.2.2. Jeden przedmiot opodatkowania — jeden podatek	110
5.2.3. Idea rozkładania ciężarów podatkowych w koncepcjach klasyków ..	111
5.3. Podatki osobiste i podatki rzeczowe jako podstawa bazy podatkowej	114
5.3.1. Istota podatków rzeczowych	114

5.3.2. Pomysłowość w poszukiwaniu przedmiotów opodatkowania	115
5.3.3. Zalety i wady podatków rzeczowych w świetle zasad podatkowych	118
5.3.4. Poglówne i inne podatki osobiste <i>sensu stricto</i>	120
5.4. Podatki bezpośrednie i podatki pośrednie jako podstawa bazy podatkowej	123
5.4.1. Kryteria wyodrębnienia podatków bezpośrednich i pośrednich	123
5.4.2. Podatki bezpośrednie i pośrednie w systemach podatkowych współczesnych państw	126
Rozdział 6. Zdolność dochodowa jako podstawa bazy podatkowej	130
6.1. Dochód jako przedmiot opodatkowania	130
6.1.1. Podatkowa interpretacja dochodu	130
6.1.2. Problem personalizacji podatku dochodowego od osób fizycznych	134
6.2. Sporne elementy konstrukcji podatku dochodowego od osób fizycznych	138
6.2.1. Koncepcje negatywnego podatku dochodowego	138
6.2.2. Argumenty za wprowadzeniem podatku liniowego	140
6.2.3. Uzasadnianie stosowania progresji podatkowej	145
6.3. Wydatki konsumpcyjne jako przedmiot opodatkowania	151
6.4. Baza podatkowa oparta na majątku podatnika	157
Rozdział 7. Postulaty pod adresem systemu podatkowego	161
7.1. Istota systemu podatkowego	161
7.2. Postulatywny system podatkowy	162
7.3. Problem neutralności systemu podatkowego	167
7.4. Spójność systemu podatkowego	168
7.4.1. Spójność wewnętrzna	168
7.4.2. Spójność zewnętrzna	172
7.5. Stabilność systemu podatkowego	173
7.5.1. Determinanty zmian systemu podatkowego	173
7.5.2. Koncepcje zapewnienia stabilności systemu podatkowego	178
7.6. Przejrzystość systemu podatkowego	181
7.6.1. Mały stopień komplikacji	181
7.6.2. Problem iluzji fiskalnej	183
7.7. Efektywność systemu podatkowego	186
7.7.1. Zasada sprawiedliwości podatkowej jako rdzeń zasad podatkowych	186
7.7.2. Sprawiedliwość podatkowa a efektywność systemu podatkowego	189
7.7.3. Efektywność opodatkowania a trwała wydajność podatków	193
Podsumowanie	197
Załączniki	202
Bibliografia	208